

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน การบริหารศูนย์การเรียนรู้

The Application of SWC Strategy According to Sufficiency Economy Philosophy
In the Learning Center

¹อาคม มากมีทรัพย์, ²พระครูปลัดประวิทย์ ทรัพย์อุไรรัตน์, ³พระมหาวชิรวชิษฐ์ คามพินิจ และ ⁴รัตกร แสงสุด
¹Arkorn Makmeetrap, ²Phrakhrupalad Prawit Supurairut, ³ Phramaha Wachiravit Kamphinit
and ⁴Rattakorn Saengsut

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: ¹arkommakmeetrap1@gmail.com, ²prawitsupurairut1@outlook.com, ³wachiravit.ka@gmail.com,

⁴banzaa222@gmail.com.

Received September 10, 2025; Revised October 18, 2025; Accepted October 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มี วัตถุประสงค์หลัก เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ โดยสังเคราะห์ แนวคิดจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ กลยุทธ์ SWC เข้าด้วยกัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ พร้อมกับยกระดับคุณภาพการศึกษา ของผู้เรียน บทความนี้ได้อธิบายถึงแนวคิดของ กลยุทธ์ SWC ซึ่งประกอบด้วย S (Strategy & Sufficiency) การวางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความพอเพียง, W (World-Class Standard School) การมุ่งยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล, และ C (Citizen Participation) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้เรียน และแนวคิดของ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ พอประมาณ, มีเหตุผล, มีภูมิคุ้มกันที่ดี, 2 เงื่อนไขสำคัญ คือ ความรู้, คุณธรรม แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการ กลยุทธ์ SWC และ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็น ต้นแบบ ในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา, พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและพึ่งพาตนเองได้ และสร้างความมั่นคงในระยะยาวของสถานศึกษา นอกจากนี้ บทความยังได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น 1. นำกลยุทธ์มาใช้ในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนวิสัยทัศน์ การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงและยั่งยืน 2. สร้างพื้นที่ให้บุคลากรได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าแนวทางในการบริหารศูนย์การเรียนรู้แบบใหม่นี้ สามารถนำสถานศึกษาไปสู่ความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: กลยุทธ์ SWC; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; การบริหารศูนย์การเรียนรู้

Abstract

This academic article has Main objective to analyze and present guidelines for the management of the Learning Center by synthesize the concepts from the philosophy of the

sufficiency economy and the SWC strategy together to be used as a new way. In the management of the learning center Along with improving the quality of education of this article, the article describes the concept of the SWC strategy, which consists of S (Strategy & Sufficiency), a strategy that is consistent with the sufficiency, W (World-Class Standard School). The aim of quality to international standards, and C (Citizen Participation) to promote the participation of personnel and learners. The philosophy of the sufficiency economy is 3 loops, 2 conditions, which are modest, have reason, have good immunity, 2 important conditions: knowledge, morality shows that the integration of the SWC strategy and the philosophy of the sufficiency economy can be a model for effective learning center. By helping to improve the quality of education, develop learners to have life skills and self -reliance and create a long -term stability of the school. In addition, the article also presented Practice suggestion for other learning centers The said guidelines can be applied, such as 1. Using strategies in every process. From the vision planning Budget management Personnel development to evaluation in order to truly change and sustainable. 2. Create space for personnel to learn and exchange experiences to help strengthen understanding and lead to unified practices, so it shows that Guidelines for this new learning center management Able to lead the school to sustainability.

Keywords: SWC Strategy; Philosophy of Sufficiency Economy; Learning Center Management

บทนำ

ในปัจจุบัน ศูนย์การเรียนรู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะ กระบวนการคิด และการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2565) ทั้งยังเป็นกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพรอบด้าน ไม่เพียงแต่ในด้านความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากยังรวมถึงทักษะชีวิต ความสามารถในการปรับตัว และความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในปัจจุบันยังเผชิญความท้าทายหลายประการ อาทิ การขาดกรอบแนวทางที่ยั่งยืน ขาดความเชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินงานที่ยังมุ่งเน้นเพียงผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ เพื่อให้ส่งผลกับการพัฒนา 3 ส่วน คือ ผู้เรียน ผู้สอน และ ชุมชน ซึ่งในพัฒนาทั้ง 3 ส่วนมีองค์ประกอบของทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ผสมอยู่ ภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเกิดเป็นการเรียนตลอดชีวิต (ภูมิภควัชร์ ภูมิพงศ์คชศร, 2567) นอกจากนี้ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ส่งผลให้การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ขาดความเป็นเอกภาพและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ในบริบทดังกล่าว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน” พร้อมด้วยเงื่อนไขของ “ความรู้” และ “คุณธรรม” จึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา เพราะสามารถช่วยสร้างสมดุลในการตัดสินใจและการจัดการทรัพยากร ตลอดจนเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ขณะเดียวกันการบูรณาการแนวคิดนี้กับการสร้างปัญญาและความร่วมมือ จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างรอบด้านและยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่าน “กลยุทธ์ SWC” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ S: Sufficiency Economy (หลักเศรษฐกิจพอเพียง), W: Wisdom (การสร้างปัญญา) และ C: Collaboration (ความร่วมมือ) โดยกลยุทธ์นี้ถูกออกแบบเพื่อบูรณาการหลักคิดดั้งเดิมกับแนวทางการจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

แนวคิดและองค์ประกอบกลยุทธ์ SWC

กลยุทธ์ SWC เกิดจากการนำแนวคิดที่หลากหลายมาผสมผสานกันอย่างลงตัว โดยมีรากฐานมาจาก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแกนหลัก ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

S: Sufficiency Economy (หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง): หัวใจหลักของแนวคิดนี้คือการนำ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นกรอบคิดในการบริหารจัดการ. เป็นการนำหลักการ 3 ห่วง (พอประมาณ, มีเหตุผล, มีภูมิคุ้มกัน) และ 2 เงื่อนไข (ความรู้, คุณธรรม) มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีสมดุลและยั่งยืน.

W: Wisdom (ปัญญา): แนวคิดนี้ สะท้อนถึงหลักการของ การจัดการความรู้ (Knowledge Management). การบริหารจัดการที่ดีต้องไม่เพียงแคมีทรัพยากร แต่ต้องสามารถสร้างและใช้ "ปัญญา" จากการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรได้. ซึ่งรวมถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น, การวิจัย, และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา (Nonaka & Takeuchi 1995).

C: Collaboration (ความร่วมมือ): แนวคิดนี้มีรากฐานมาจาก ทฤษฎีการบริหารเชิงมีส่วนร่วม (Participatory Management). การจะบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรในองค์กร, ผู้เรียน, ชุมชน, และพันธมิตรภายนอก. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับองค์กร (Huxham & Vangen, 2005).

ปัจจัยที่ทำให้การบูรณาการ SEP + Wisdom ประสบผลสำเร็จคือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน รวมถึงการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกันอย่างเป็นระบบ งานภาคปฏิบัติหลายชิ้นชี้ว่าการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ วางแผนลงมือปฏิบัติ และประเมินผล ทำให้โครงการมีความยั่งยืนมากขึ้น เพราะชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและสามารถต่อยอดต่อไปได้เอง การสร้างความร่วมมือยังช่วยเชื่อมโยงทรัพยากรนอกสถานศึกษา (เช่น เทคโนโลยีชุมชน งบประมาณท้องถิ่น เครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ) เข้ากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพิ่มศักยภาพการปฏิบัติจริง และขยายผลไปยังครอบครัวของนักเรียน (Vehachart et al., 2024)

การออกแบบศูนย์การเรียนรู้ SEP ที่ดีมีักประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่สอดคล้องกับโมเดล SWC คือ (1) โครงสร้างฐานการเรียนรู้ที่ใช้ทรัพยากรพอเพียง (S) เช่น แปลงผัก กลุ่มออมทรัพย์ แหล่งน้ำในโรงเรียน; (2) หน่วยการเรียนรู้ที่ผสมภูมิปัญญาและการพัฒนาทักษะปัญญาการตัดสินใจ (W) เช่น กิจกรรมวิเคราะห์ปัญหาทางการเกษตรด้วยมุมมองศีลธรรมและเหตุผล; (3) กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายภายนอก (C) เช่น คณะกรรมการศูนย์ที่มีตัวแทนชุมชน และ (4) กระบวนการประเมินผลเชิงสะท้อนร่วม (participatory evaluation) เพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการจริงของผู้เรียนและชุมชน (Pradubpongse, 2014)

สอดคล้องกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์

1. เด็กปฐมวัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพัฒนาการสมวัย
 2. ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่น การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ อย่างมีความรับผิดชอบ
 3. ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐาน สอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

4. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู

5. สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. สถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีระบบการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for Learning) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตอบสนองต่อ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning) (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พ.ศ. 2566 - 2570)

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ SWC นั้น เป็นการนำแนวคิดหลากหลายมาผสมผสาน โดยมีรากฐานจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งให้เห็นว่าการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมและยึดโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้เชิงวิชาการ แต่ยังพัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะอาชีพ และความยั่งยืนของชุมชนด้วย

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยโดยทรงเน้นการพึ่งพาตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลาง เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จซึ่งมีผู้ให้ความหมายรายละเอียดและเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ให้ความหมาย“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อแก้ไขให้ประชาชน รอดพ้นจากวิกฤติ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอย่างดี

อภิชัย พันธเสน (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตที่ต้องประกอบด้วย ความพอเพียง หรือ ความพอประมาณ แต่ก็จะต้องมีเหตุผล นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ซื่อสัตย์สุจริต และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

ปริญานุษ พิบูลสรารุช (2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และ ความระมัดระวัง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ วางแผนของประเทศได้ประมวลสรุปและเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่ พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 40 ปี พระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤติ และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่

เกิดขึ้นจากภายในและภายนอก ทั้งปัจจุบันและอนาคตโดยมีเนื้อหาประมวลสรุปของสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ ประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

หัวข้อที่ 1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

หัวข้อที่ 2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

หัวข้อที่ 3 ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

เงื่อนไขสำคัญ เพื่อให้เกิดความพอเพียง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และเงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน

เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้ รักสามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันผู้อื่น

เงื่อนไขหลักวิชา อาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

เงื่อนไขชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิต โดยการใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้

การดำเนินการตามแนวทางการการนำในการบริหารจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา
2. พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ
4. ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากิจการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผน กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
6. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
7. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา
8. เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
9. จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ
10. ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนการดำเนินการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวปฏิบัติให้ประชาชนทุกระดับ และทุกมิติของสังคมให้นำไปใช้ เพื่อพัฒนา และแก้ไขปัญหา ให้สามารถดำรงอยู่และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยมีหลักของ ๑) ความมีเหตุมีผล ๒) ความพอประมาณ ๓) ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตน และบนเงื่อนไขของคุณธรรม และความรู้ตามหลักวิชาการอันเป็นที่รับรู้ร่วมกันโดยทั่วไปคือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้สามารถดำรงตนให้อยู่ได้ในทุกสภาวะการณ์ ไม่ว่าจะเจริญ หรือเสื่อมลงก็ปรับตัวรองรับสภาพได้

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน ประกอบด้วย การพัฒนา หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เป็นอันดับแรก และผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการวางแผนพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และสามารถยกระดับสถานศึกษากับบุคลากรให้พร้อมออกสู่สังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

นักบริหารที่ดีต้องเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสม ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานร่วมกับบุคลากรที่มีความแตกต่าง ทั้งด้านความรู้ ความถนัด และความต้องการ เพื่อประสานให้เกิดความร่วมมือและประสิทธิภาพในการทำงาน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

ในมุมมองการจัดการสมัยใหม่ การบริหารการศึกษาคือการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน จัดสรรทรัพยากร มอบหมายความรับผิดชอบ และติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ, 2554)

นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างการออกแบบ ทดลอง และประเมินผล เพื่อปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในเชิงลึกศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทุกด้านเช่นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการขยายตัวทางด้านเทคโนโลยีหรือแม้กระทั่งการนำข้อมูลต่างๆ มาเป็นฐานแห่งการพัฒนากระบวนการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษา ทำอย่างไรจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างดีและมีสมรรถนะในการใช้ชีวิต (ภาณุมาศ หมอสินธ์ และคณะ, 2564)

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินการร่วมกันของหลายๆฝ่าย เพื่อกำหนด เป้าหมาย วางแผน ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อนำสังคมไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการบริหาร

การบริหารที่เป็นสากล คือ (1) การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2) ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ 3) ต้องใช้ทรัพยากรบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน 4) ต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม 5) ต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคล 2 คนขึ้นไป 6) ต้องอาศัยร่วมมือร่วมใจเพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ 7) เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล 8) มีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด และ 9) การบริหารไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

กระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ว่า ภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน 4 ฝ่าย ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่ง

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ.2545) “ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ สถานศึกษา ในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณีในเรื่องดังต่อไปนี้”
 ดังแผนภาพที่ 1

การจัดการจัดการด้านการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ใช้วางแผน จัดระเบียบ กำกับ และควบคุมการดำเนินงานของระบบการศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดการศึกษาคือชุดของการดำเนินการที่ดำเนินการเพื่อให้ระบบการศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการศึกษาเป็นงานที่ซับซ้อน เนื่องจากต้องมีการจัดการในด้านต่างๆ ตั้งแต่การวางแผนและการจัดองค์กร ไปจนถึงการกำกับดูแลและการควบคุม เพื่อให้ระบบการศึกษาทำงานได้อย่างถูกต้อง จำเป็นต้องมีการประสานองค์ประกอบทั้งหมดเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยระดับจุลภาค (ในสถาบันการศึกษาเฉพาะ) และในระดับมหภาค (ในระดับประเทศหรือระบบการศึกษา) ในกรณีแรก การจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการทำงานของสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง ในกรณีที่สอง การจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการทำงานของระบบการศึกษาโดยรวม มีต้นกำเนิดเมื่อปลายศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นผลมาจากความจำเป็นในการปรับปรุงการทำงานของระบบการศึกษา ปัจจุบันการจัดการศึกษาได้กลายเป็นพื้นที่การศึกษาที่สำคัญมากทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ

กระแสในการจัดการศึกษามีหลากหลาย สิ่งสำคัญที่สุดคือเราสามารถพูดถึงกระแสการบริหาร กระแสการสอน และกระแสสังคม กระแสแต่ละกระแสเหล่านี้มีการมุ่งเน้นที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนก็เห็นพ้องต้องกันถึงความสำคัญของการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา

UNESCO ให้ความหมาย การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจโดยอิงจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การดำเนินการตามนโยบายและโปรแกรมการศึกษา การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพและผลการเรียนของนักเรียน และการประเมินผล

การบริหารศูนย์การเรียนรู้ด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษา ในสถานศึกษาในทุกมิติ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและคณะครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ (Whole School Approach) นำมาสู่การขับเคลื่อน “สถานศึกษาพอเพียง” (Sufficiency School) ในปี พ.ศ. 2550 โดยมุ่งให้เกิดการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง เข้าสู่ทุกกิจกรรมในสถานศึกษา ไม่จำกัดเฉพาะการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเท่านั้น ในระยะแรกของการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงนั้น ได้มีสถานศึกษาพอเพียงหลายแห่งที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต การทำงาน การเรียนรู้และการแก้ปัญหาต่าง ๆ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2566) และมีศักยภาพที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเหล่านี้โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และดำเนินการโดยเน้น ความสมัครใจ การถอดบทเรียน และการสร้างเครือข่ายผ่านตลาดนัดวิชาการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากมีการดำเนินงานมาระยะหนึ่ง ใน พ.ศ. 2553 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ร่วมกับหลายหน่วยงานพัฒนา เครื่องมือประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา รวมถึงขั้นตอนวิธีการประเมิน ตลอดจนพัฒนาและแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินจากส่วนกลาง โดยมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทำให้ใน พ.ศ. 2557 มีสถานศึกษาพอเพียงที่ผ่านการประเมินเป็นศูนย์ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ทั้งสิ้น 47 แห่ง กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ โดยแบ่งตามระดับชั้นที่เปิดสอน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีนโยบาย ที่จะขยายผลให้ครอบคลุมทุกสังกัดและทุกเขตพื้นที่ (ปริยานุช ธรรมปิยา, 2557,)

วัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิด ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง

แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ปีการศึกษา 2560 – 2564 ของ (กระทรวงศึกษาธิการ 2560) กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษา นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก/นักเรียน/นักศึกษา/ประชาชนให้มีอุปนิสัยในการดำเนินชีวิตอย่าง พอเพียง
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ชุมชน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก/นักเรียน/นักศึกษาและประชาชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
4. เสริมสร้างให้เด็ก/นักเรียน/นักศึกษา และประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันได้ และมีอุปนิสัยในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
5. สถานศึกษามีห้องเรียนเศรษฐกิจพอเพียง/แผนกวิชาเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดระบบและ กระบวนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน

ปัญหาประคอง สาธารณ (2560) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานและเป็นเครือข่ายขยายผลการขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่สถานศึกษาทั่วไปได้อย่างทั่วถึง

คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้กำหนดเครื่องมือการประเมินสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เกณฑ์ก้าวหน้าไว้ 3 ประเด็น คือ

1. ด้านบุคลากร ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง
2. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีผู้รับผิดชอบการใช้ ปรับปรุง ดูแล รักษา อาคารสถานที่และจัดการสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแหล่งเรียนรู้หรือฐานเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่าง พอเพียงภายใน และ/หรือภายนอกสถานศึกษาที่ สอดคล้อง กับภูมิสังคมของสถานศึกษาและมีการจัดการอย่างพอเพียง
3. ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก มีเครือข่ายการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานต่างๆ

สรุปได้ว่า การบริหารศูนย์การเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน เป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ อาชีพ และการใช้ชีวิต และน้อมนำหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหาร รวมถึงการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและคณะครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารศูนย์การเรียนรู้

การนำกลยุทธ์ SWC มาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นแนวทางที่สำคัญ ดังนี้:

1. การวิเคราะห์จุดร่วมระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกลยุทธ์ SWC

1. S (Strategy & Sufficiency): สอดคล้องกับหลัก พอประมาณ และมีเหตุผล เน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การใช้ความรู้พื้นฐานและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจุดแข็ง พร้อมกับการบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่าและใช้ทรัพยากรอย่างเต็มศักยภาพแต่ไม่เกินตัว เพื่อเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance)

2. W (World-Class Standard School): สอดคล้องกับหลัก มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล คือการยกระดับมาตรฐานโรงเรียนให้เทียบเท่าระดับสากลอย่างมีคุณภาพ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของ ความมีเหตุผล โดยตระหนักถึงข้อจำกัดและไม่ลงทุนเกินตัว สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษาให้น่าอยู่ รวมถึงการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน

3. C (Citizen Participation): สอดคล้องกับ เงื่อนไขความรู้ และ คุณธรรม เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่ง (Collaboration) คือการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรอบรู้ในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งมี คุณธรรม ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน ซึ่งรวมถึงการสร้างเครือข่ายครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี (Klomkul et al., 2023).

สรุป: การวิเคราะห์จุดร่วม เน้นการดำเนินงานที่พอดี ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล วางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของสถานศึกษาและชุมชน หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและความรู้ ส่วนกลยุทธ์ SWC เน้นการใช้ “ปัญญา” และมาตรฐานการศึกษาสากล ซึ่งต่างก็ต้องใช้การวิจัย ความรู้เชิงวิชาการ และการเรียนรู้ร่วมกัน การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ปรับตัวได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง การร่วมมือความพอดี ความรู้ และคุณธรรม นำไปสู่การบริหารที่ไม่เพียงพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ยังสร้างความมั่นคงยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชน

2. การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ด้านการศึกษา

การบริหารจัดการแบบองค์รวม การใช้กลยุทธ์ SWC ช่วยให้การบริหารศูนย์การเรียนรู้เป็นไปอย่างครบวงจรและมีเสถียรภาพ โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร บุคลากร และผู้เรียน โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการบริหารที่ชัดเจน และบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับฝ่ายบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน งบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้การบริหารจัดการมีทิศทางไปในแนวเดียวกัน

ระดับนโยบาย : นำ S (Strategy & Sufficiency) มากำหนดวิสัยทัศน์ของศูนย์การเรียนรู้ เช่น “จัดการศึกษาเพื่อความพอเพียงและยั่งยืน” วางแผนงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่เกินกำลัง แต่มีคุณภาพ

การพัฒนาคุณภาพสู่สากล การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ช่วยให้ได้มาตรฐานระดับสากลโดยไม่ได้หมายถึงการใช้เทคโนโลยีหรือระบบที่ฟุ่มเฟือย แต่เป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี

ทักษะชีวิต ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ระดับการจัดการศึกษา : ใช้ W (Wisdom) สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning, Research-based Learning หรือการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาครูและบุคลากรให้เป็น “ครูพอเพียง” ที่สามารถจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม แต่ไม่หลงไปกับการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อเกินความจำเป็น

การสร้างความมั่นคงและยั่งยืน ความสำเร็จของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ต้องอาศัยการบูรณาการจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยการสร้างความร่วมมือจากเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชน จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นแบบอย่างให้กับสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปได้

ระดับการมีส่วนร่วมของสังคม : ใช้ C (Citizen Participation) จัดเครือข่าย “โรงเรียนพอเพียง-ชุมชนพอเพียง” เช่น เครือข่ายผู้ประกอบการ, องค์กรท้องถิ่น, ภาคธุรกิจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น โครงการเกษตรพอเพียง, การจัดนิทรรศการท้องถิ่น

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง : ผู้เรียนมีทักษะชีวิต รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม ศูนย์การเรียนรู้กลายเป็นแหล่งพัฒนาคนที่มีทั้งความรู้ คุณธรรม และภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลง

3. กลยุทธ์ SWC สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการด้านการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

การสร้างแบบแผนที่เป็นต้นแบบ: การบริหารศูนย์การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์ SWC สามารถเป็นต้นแบบให้กับสถาบันหรือองค์กรอื่น ๆ ได้ ทำให้เกิดการขยายผลและสร้างความยั่งยืนในวงกว้าง

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและวิชาการ

จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบ บูรณาการ SEP + SWC และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผน จัดกิจกรรม และประเมินผล ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการคิดวิเคราะห์ พร้อมกับพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี ทักษะชีวิต + ทักษะอาชีพ ควบคู่กัน ลงทุนในสื่อ เทคโนโลยี และโครงการที่จำเป็นและเกิดผลยั่งยืน และ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนร่วมกับสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานบุคคลและบุคลากร

การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้: ใช้กลยุทธ์ W (World-Class Standard School) เพื่อยกระดับความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมถึงการมีสมรรถนะความรู้ และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: ใช้หลักการ C (Citizen Participation) ในการสร้างเครือข่ายครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำด้านเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการประสานงานกับผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารงบประมาณอย่างพอเพียง: ใช้หลักการ S (Strategy & Sufficiency) เพื่อจัดการงบประมาณและทรัพยากรอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ หรือการปรับปรุงอาคารสถานที่โดยใช้หลักการประหยัดพลังงาน บริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green School) ใช้หลักภูมิคุ้มกัน สร้างระบบที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การปรับตัวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

การสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน: ประยุกต์ใช้หลักการ W (World-Class Standard School) โดยการพัฒนาพื้นที่ภายในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สวนเกษตรพอเพียง

ห้องสมุดมีชีวิต หรือศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม (Damnoen & Somruay Pindon, 2025)

4. ด้านการสร้างที่ยั่งยืน

การจัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs): ใช้กลยุทธ์ SWC เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษา จัดตั้งเครือข่าย “โรงเรียนพอเพียง – ชุมชนพอเพียง” เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนร่วมวางแผนพัฒนา เชื่อมโยงโครงการพัฒนาอาชีพ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้ากับการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ ถือเป็นแนวทางในการบริหารรูปแบบใหม่และทันสมัย เพราะสามารถเสริมสร้างการบริหารศูนย์การเรียนรู้ ไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนได้ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษาไปสู่ระดับมาตรฐานสากล

องค์ความรู้จากการศึกษา

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ สรุปประเด็นได้ดังนี้

1. การเชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) กับกลยุทธ์ SWC คือ SEP เป็น “กรอบคิดเชิงคุณธรรม” ที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนและองค์กร ส่วน SWC เป็น “เครื่องมือเชิงกลยุทธ์” ที่นำหลักพอเพียงมาปฏิบัติจริงในทุกระดับของการบริหาร โดยมีจุดร่วมคือการพัฒนาอย่างมีเหตุผล ไม่สุดโต่ง และมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ถ้าแบ่งเป็นแบบหลัก 3 ท่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

พอประมาณ คู่กับ S – Sufficiency การวางแผนและใช้งบประมาณอย่างเหมาะสมกับศักยภาพขององค์กร

มีเหตุผล คู่กับ W – Wisdom การบริหารโดยใช้ข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรมในการตัดสินใจ

มีภูมิคุ้มกัน คู่กับ C – Collaboration การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง

เงื่อนไขความรู้ คู่กับ W – Wisdom การพัฒนาความสามารถของบุคลากรและผู้เรียนให้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เงื่อนไขคุณธรรม คู่กับ C – Collaboration การบริหารบนฐานของความซื่อสัตย์ โปร่งใส และจิตสำนึกสาธารณะ

2. การสร้างความร่วมมือทุกฝ่ายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการที่บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายฝ่าย ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบต่อเป้าหมายทางการศึกษาเดียวกัน โดยผู้บริหารวางกลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้แนวคิด SEP + SWC สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความร่วมมือ ครูและบุคลากรนำไปปรับใช้เปลี่ยนแปลงในห้องเรียน จัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมคิดและลงมือทำอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนและองค์กรแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและค่านิยมทางวัฒนธรรม ภาควิชาเครือข่าย สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพอย่างยั่งยืน

3. การส่งเสริมทักษะชีวิตและที่ยั่งยืน คือ การทำให้ผู้เรียนมี “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ตามหลัก SEP ซึ่งถูกขับเคลื่อนผ่านกลยุทธ์ W (World-Class Standard School) ที่ไม่ใช่แค่การแข่งขันกับมาตรฐานสากล แต่เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับความไม่แน่นอนของโลกอนาคต ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้กล้าเผชิญความล้มเหลวและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด เพื่อสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ และ การศึกษาไม่เพียงสอนให้หา

งานทำ แต่สอนให้สร้างงานทำ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความยั่งยืน จึงเห็นว่าการนำ SEP-SWC มาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา เป็นการเปลี่ยนโฉมจากโรงเรียนที่ให้แค่ความรู้ ไปสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้เพื่อชีวิต ที่สร้างผู้เรียนให้มี ภูมิคุ้มกัน และสามารถขับเคลื่อน ความยั่งยืน ในทุกมิติของสังคมไทย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ SWC ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารศูนย์การเรียนรู้

สรุป

บทความนี้เสนอแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้โดยบูรณาการ “กลยุทธ์ SWC” กับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)” เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน กลยุทธ์ SWC ประกอบด้วย S (Sufficiency & Strategy) การวางแผนอย่างพอประมาณ W (Wisdom/World-Class Standard) การใช้ปัญญาและยกระดับมาตรฐานสู่สากลอย่างมีเหตุผล และ C (Collaboration/Citizen Participation) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน SEP ให้หลัก 3 ท่วง 2 เงื่อนไข คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน โดยมีความรู้และคุณธรรมเป็นฐาน การเชื่อมโยง SWC กับ SEP ทำให้เกิดการบริหารที่สมดุล ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต คุณธรรม และความสามารถพึ่งพาตนเอง ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นพื้นที่สร้างคนคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และขับเคลื่อนการศึกษาสู่ความยั่งยืนทั้งระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ.

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) พ.ศ. 2554-2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *เครื่องมือการประเมินสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *เครื่องมือการประเมินสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2566). แนวทางการปรับหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้สู่ฐานสมรรถนะ. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 15(43), 186-197.
- ปรียานุช ธรรมปิยา. (2556). *วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญญาประคอง สาธรรม และ อมรรัตน์ วัฒนาธร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาครูโดยใช้การโค้ชเชิงบวก เพื่อพัฒนาหลักสูตรการบริโภคนิสัยอย่างรู้เท่าทันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(1), 112-125.
- เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ. (2554). *การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภานุมาศ หมอสินธ์, พรทิพย์ ครามจันทิก, อธิธิฤทธิ์ ลีลาคุชฎีเลิศ, เกษม ศุภสิทธิ์ และ อินทิรา มุงเมือง. (2564). พระราชบัญญัติการศึกษา: ความสำคัญต่อการจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(3), 75-86.
- ภูมิภควิธจ์ ภูมิพงศ์คชสร. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(5), 3038-3055.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2565). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2565 (Education in Thailand 2022 Edition)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการศึกษาไทยในเวทีโลก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิชัย พันธเสน. (2560). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- Damnoen, S., & Somruay Pindon, P. P. (2025). A Synthesis of Buddhist Principles based on King's Philosophy towards Sufficiency Agricultural Learning for Community Self-Reliance. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 7(1), 1–12.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2005). *Managing To Collaborate: The Theory and Practice of Collaborative Advantage*. New York: Routledge.
- Klomkul, L., Damnoen, S., Sawasdee, U., & Wilairadtanakun, A. (2023). Network Development of Buddhist Communication Innovative Space for Media Literacy of Thai Youths. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 35, 919-935.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York: Oxford University Press.
- Pradubpongse, S., Puapansawad, J. (2014). The Integration of Sufficiency Economy Philosophy into Learning Management for Grade 6 Students. *Rangsit Journal of Educational Studies*, 1(1), 10-19.
- Vehachart, R., Wetviriyasakul, P., Srisakda, V., Tipdech, O., & Yangchin, S. (2024). Sufficiency Economy Learning Centers in Satun Province's Island Schools: A Strategic Approach to Curriculum Management for Career Competency. *Journal of Law and Sustainable Development*, 12(2), e3398.